

**Dr. Arnold Dodel: Ernst Haeckel als Erzieher. Gera-Untermhaus, 66 l.**

Tagadhatatlan, hogy minden nagy írónak, tudósnek vagy gondolkodónak értékes személyiségénél fogva van vagy lehet pædagogiai hatása is, ha nem is közvetlenül, de közvetve az emberek világ- és életfelfogásának a befolyásolása által. Ebből a gondolatból indul ki Dodel, a «Mózes-e vagy Darwin?» című sokat vitatott mű szerzője is, midőn Haeckelt a nagyhirű zoológust és biológust «mint nevelőt» akarja méltatni. Nem hallgatja el, hogy Haeckel e terv ellen tiltakozott, kijelentvén, «hogy ő miserabilis pædagogus, miért is 3 gyermeke nevelését teljesen felesége gondjaira bízta; továbbá, hogy a gyakorlati filozófia, tehát a pædagogia terén is járatlan, és végül, hogy tanító és előadó képessége is fogyatékos». Haeckel ezen ellenvetései azonban éppenséggel nem tarthatták vissza Dodelt attól, hogy le ne fesse mestere jellemképét mint olyat, mely példaképül szolgálhat. Kiemeli, hogy Haeckel mindenekelőtt jó ember, mindig szolid és tisztességes magaviseletet tanúsított, sohasem vett részt kicsapongásokban vagy dári-dókban, diák-korában sem. Jellemzi szinte pedáns lelkiismeretesség, vas szorgalom, hűség, háladatosság, barátságos modor, kedves humor. Csak a benne lángoló nemes idealizmus tette lehetővé, hogy diadalra vitte a fejlődési világnézetet. Vitáiban céltudatos és komoly, munkájában vidám, pihenő óráiban a legszellemeőbb társalgó. Nem egyoldalú szak-tudós, analitikus, hanem szintetikus is, aki a sok részlettapasztalatot egy nagy rendszeres világnézetben foglalta össze. Tányérnyaló sohasem volt. Mindig bátran és elfogulatlanul szállt síkra a mellett, amit igaznak tartott. Nem öntelt szobatudós, hanem mindent elkövet a tudományos igazságok népszerűsítésére. Rajong a természetért. Emellett erős művészi talentom. Ifjúkora óta fest és rajzol. Eredeti rajzait, akvareljeit és olajfestményeit sikerült reprodukciókban már az iskoláknak is hozzáférhetővé tették. Világnézetének magva erős vallási érzés. Egy olyan férfi pedig, aki egész életén át harcolt az igazságért, akarta a jót és rajongott a szépért, ösztönző, buzdító és lelkesítő hatással volt és lesz sokakra. Ki kell jelentenünk, hogy nem osztozunk teljesen Dodelnek e nézetében. Dodel tulajdonképen azt az eszményképet rajzolja, melyet lelkesedése alkotott kedves hőséről. Elhallgatja, hogy Haeckelnek vannak hibái; hogy népszerű filozófiai munkái tele vannak tárgyi botlásokkal, amelyeket a cáfolatok ellenére nem volt hajlandó kikorrigálni; hogy sokszor nem vonja meg a határt kész tudományos igazságok és hipotézisek között; hogy a vallás egyéni és szociális jelentősége iránt nincsen érzéke és ép ezért vallásos érzelmet nem is kelthet, és hogy nem látja át az egyháznak mint szervezetnek nagy kulturális feladatát. E kifogásoktól eltekintve azonban köszönettel tar-

tozunk a szerzőnek, hogy a nagy természettudós jellemképét oly nagy szeretettel állította elének és ezzel kiegészítette Bölsche szép biográfiáját. — E két mű pedig amellettt bizonyít, hogy Haeckel éppen nem az a tudatlan hatásvadászó és fennhéjázó demagóg, aminőnek ellenfelei fel akarják tüntetni.

Dr. Szelényi Ödön.

### Külföldi lapszemle.

**Lehrproben und Lehrgänge.** 1907. évfolyam IV. szám.\*

Dr. F. *Dörwald* «Deutsche Aufsätze im Anschluss an die Horazlektüre» c. tanulmányban megállapítja, hogy Horatius lírai költeményeit mily mértékig lehet fölhasználni a német fogalmazványok készítésében. Nagyon hasznosnak és célszerűnek tartja a cikkíró azt is, ha a német lírai költemények értelmezése alkalmával rámutat a tanár Horatius lírájának esetleges hatására. Dr. *Baumann* Walter müncheni tanár «Schillers Stellung zum Altertum» c. cikkében arra utal, hogy mennyit köszön Schiller az ókori költők tanulmányozásának. A szerző sorban előveszi Schiller ama balladáit, melyek az ókor iránt érzett mély lelkesedésének köszönik létrejöttüket. Ilyenek: «Götter Griechenlands», «Pegasus im Joche», de különösen a «Siegeseft», melynek mind a 13 versszakát elemzés tárgyává teszi. Igen szép tanulmányt írt e füzetben *Budde* G. hannoveri tanár *Lattmann* Jánosról, ki a régi nyelvek, különösen a latin nyelv tanításának egyik legkiválóbb methodikusa volt. «Über die Konzentration in den allgemeinen Schulen, namentlich im Gymnasium» c. műve a régi nyelvek tanításának methodikájára nézve korszakalkotó. *Budde* mindenekelőtt *Lattmann*-nak a klasszikus nyelvek értékére vonatkozó nézeteivel foglalkozik. A latin nyelv nemcsak formális képző hatása miatt fontos, hanem mert irodalma megismerteti velünk az ókor teljes politikai és szociális életét. Ami a régi nyelvek tanításának methodikáját illeti, *Lattmann* abban a nézetben van, hogy tanításukban, amennyire csak pædagogiailag lehetséges, a tudományos methodusra kell törekedni. A tananyag módszeres feldolgozására nézve általában három oldalt, vagyis három eljárásmodot különböztet meg; ugyanis: 1. Az objektív (tudományos) methodust; 2. A pædagogiai módszert és 3. Az individuális módszert. *Budde* mind a háromnak lényegét behatóan ismer-

\* Az 1907. évfolyam I. és II. számairól a M. Pæd. XVI. 506—510, a III. számról a XVII. 54—56. lapjain számoltunk be.